

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק ט"ז שיחה ג' לפורים

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון נו (תשל"ז)

א. בליקוט פורים ש.ז. ס"י מבאר דכמו שמדכי ירד ממדיגתו להחעסק בענינים של צרכי ציבור כמו"כ צריך כל אחד (ובפרט תלמידי כ"ק מו"ח אדמו"ר "אז ער פלעגט גזל'נען פון זיין צייט" בכדי להחעסק בעניני ציבור) להחעסק בעניני ציבור וז"ל: און הגס אז די הנהגה איז ביי כמה וכמה פארבונדען מיט א "ירידה" .. עכ"ל.

ובהערה 38 וז"ל וכמו מלך כפשוטו, שמצ"ע הוא משכמו ומעלה גבוה מכל העם (ש"א ט, ב) וצ"ל השתדלות מיוחדת לפעול עליו שירצה להיות מלך.. עכ"ל.

דמזה משמע דהטעם דצריך השתדלות מיוחדת לפעול עליו להיות מלך הוא משום דמצד עצמו (אפילו קודם היותו מלך) הוא משכמו ומעלה גבוה מכל העם וכדי שיפעול עליו לירד ממדיגתו להיות מלך על העם שזה ירידה גדולה לו, לזה צריך השתדלות מיוחדת.

ויש להעיר מהמבואר בסה"מ תרנ"ט ד"ה יחיינו מיומיים וז"ל: והיינו ע"י העם שמקבלים עליהם עול מלכותו ברצון להיות בטלים אליו לגמרי.. דהיינו שאז נמשך לו הרצון למלוכה, ומהמשכה זאת באה כל גדלות המלך.. דהיינו שאז נמשך לו הרצון למלוכה, ומהמשכה זאת באה כל גדלות המלך מה שהוא מושל.. וכמו"כ הגדלות הוא כל הכוחות שלו שכולם מהגדלים.. בהיותו מלך. וכידוע דהמלך הרי רצונו ושכלו ומידותיו הם למעלה בערך מביחר העם וכמ"ש משכמו ולמעלה גבוה מכל עם.. דבמלך עצמו אינו דומה קודם שמלך לאח"כ כשנעשה מלך שאז הכוחות מהגדלים.. אצלו והיינו מצד גילוי הרצון למלוכה. עכ"ל.

דמכל זה מובן דמעלת המלך שכוחותיו ושכלו הם למעלה מביחר העם זהו דוקא ע"י היותו מלך ולא קודם לזה, וקודם התגלות הרצון להיות מלך, הרי כוחותיו ושכלו הם בשהו ביחר העם וא"כ צ"ל מהו כוונת ההערה דצריך להיות השתדלות מיוחדת לפעול עליו להיות מלך בכדי לפעול עליו הירידה ממדיגתו (משכמו ולמעלה גבוה) כיון שמעלה זה הגיע דוקא לאחר היותו מלך ולא קודם לזה.

ואדרבה, מבואר בכ"מ דהטעם דצריכים השתדלות מיוחדת להיות מלך (לא הוי משום דצריך לפעול עליו ירידה ממדיגתו, אלא) הוא משום דכיון דענין של מלוכה הוא להיות מנוסה על כל העם, עד שכולם בטלים אליו ונעשה אדם אחר לגמרי – לכך צ"ל השתדלות מיוחדת בכדי לפעול עליו הנחה זו שהוא למעלה מכל העם, ולפי טעם זה הסיבה שצריכים השתדלות מיוחדת לא

הוי בכדי לפעול ירידה עליו, אלא בכדי לפעול עליו התנשאות.

חיים אברהם מינץ

קובץ הנ"ל גליון עא (תשל"ח)

ג. בלקו"ש פורים תשל"ז מבאר מאמר רז"ל במסכת מגילה (טז, ב) "גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות, דמעי קרא השיב לי" למרדכי בטר ד' ולבסוף בטר חמשה" (ופרש"י: לפי שנעשה מרדכי שר בינתיים ירד מחשיבותו אצל חכמים), שלא למדו זאת ממ"ש בסיום המגילה "ורצוי לרוב אחיו" - "שפירשו ממנו מקצת סנהדרין" (ופרש"י: לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה), משם מוכח להיפך, שרוב אחיו טברו כמותו, שנכון עשה במה שבטל מדברי תורה, ומקשה (בט"ג), דלפי"ז ב' מארז"ל אלו סותרים זל"ז?

ומבאר בכ"ז שהכוונה במארז"ל "גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות" היא שישנה מעלה מיוחדת ("גדלות") בהתמטרות מוחלטת ללימוד התורה - ומעלה זו חסרה אצל מרדכי ולכן "ירד מחשיבותו אצל חכמים", אבל זה ברור שנכון עשה במה שנעשה משנה למלך, כדעת רוב הסנהדרין.

ועפ"ז אפשר לבאר לכאור' קושיית המהרש"ל (הובאה בב"ח ובפרישה יו"ד ס"ס קנא. ט"ז שם סק"ו) על פסק השו"ע (יו"ד סקנ"א סי"ד) שמותר למעט במעות ת"ת בשביל הצלת נפשות, דלכאורה אי"ז מהאים למאמר רז"ל הנ"ל "גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות"?

והנה בט"ז שם (ועד"ז בב"ח שם) כתב ליישב "דודאי אין לך דבר העומד בפני פיקוה נפש אלא דהתם (במס' מגילה) אומר דיותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה ולא בא לידי הצלת נפשות וע"י כך צריך לבטל ת"ת ולעסוק בהצלת נפשות, ויליף לה ממרדכי בלשן שתחילה שלא בא לידו המצוה של הצלת נפשות הי' חשוב בעיני חכמים יותר ממה שאח"כ בא לידו המצוה של הצלת נפשות והוצרך לבטל תורה כדאי' שם שלא מנאו אותו חכמים כמו תחילה".

אמנם לפי המבואר כאן בשיחה, י"ל בפשטות יותר, דלא שזוהי זכות (פרטית) שלא תבא לידו מצות הצלת נפשות, אלא שישנה מעלה בהתמטרות מוחלטת ללימוד התורה כדי להיות חשוב יותר בין החכמים, היינו בחשיבותו אצל הסנהדרין שתורתם אומנתם.

אמנם, לפי דבריו הלה של הט"ז "דודאי אין לך דבר עומד בפני פיקוה נפש" ולכן נעשה מרדכי משנה למלך (וכמבואר גם בהליקוט בהערה 27 שלולי הענין ד"הצלת נפשות" לא הי' מרדכי עוסק בצ"צ) - צריך ביאור במ"ש בפנים השיחה (ס"ז) "אבער פונדעסטוועגן האט מרדכי (ורוב הסנהדרין) געהאלטן אז ער האט געדארפט ווערן א משנה למלך" - דאיך אפשר לומר

שלדעת מיעוט הסנהדרין לא הי' צריך להיות משנה למלך, והרי
לכאורה ברור דגם לדעתם "ודאי אין לך דבר העומד בפני פיקוח
נפש"? ועכ"ל שלדעתם, מכיון שתורתו רק "משתמרת" - אינו
צריך להיות בסנהדרין, אבל ודאי שעליו לעסוק בהצלת נפשות,
אבל לא משמע כן בהשיחה?

א' מהתמימים
תת"ל - 770

קובץ הערות התמימים ואנ"ש אושען פארקוויי גליון כז (תשמ"ב)

א. בלקו"ש חט"ז פורים (ג) סעיף יו"ד, וז"ל:
"און הגם אז די הנהגה איז ביי כמה וכמה פארבונדן
מיט א "ירידה, ווארום מ'דארף צוליב דעם מותר
זיין אויף זיין אייגענער שלימות - איז כדאי די
ירידה צוליב דער תועלת וטובת הרבים" עכ"ל.

להעיר משבת דף ד. תוס' ד"ה "וכיאוברים לו
לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך, כו' מצוה דרבים
שאני.

שלום בוזילי

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון שא (תשמ"ג)

א. בלקו"ש חט"ז שיחה ג' לפורים מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א שאצל מרדכי לא הי' חסר אפי' בהוספה בלימוד התורה, והיינו כשיטת הירושלמי בנוגע לחסידים הראשונים שתורתן מתברכת, (משא"כ לפי הבבלי דע"י לימוד מועט יכול להיות רק תורתם משתמרת, אבל לא ניתנת ברכה בתורתן), [עי"ש באורן] הרי משמע דבין לירושלמי ובין לבבלי לא הי' חסר אצל מרדכי בלימוד התורה שלמד כבר, רק המחלוקת הוא, דלבבלי רק משתמרת, ולירושלמי גם מתברכת.

ולכאורה צ"ב איך זה יתאים עם דברי המדרש (שמו"ר פ"ו, ב) וז"ל: "ד"א כי העושק יהולל חכם המתעסק בצרכי ציבור משכח תלמודו. אמר ר' יהושע בן לוי ס' הלכות למדני ר"י בן פדייה בחרישת הקבר וכולן נשתכחו ממני בשביל שהייתי עוסק בצרכי ציבור." עכ"ל.

וראה ב"יפה תואר" שם וז"ל: "המתעסק בצרכי ציבור משכח תלמודו וקמ"ל שיש להזהר מזה, ומיהו לא לגמרי זהא תנן והעוסקים עם הצבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים שזכות אבותם מסיעתם וצדקתם עומדת לעד ובפ"ק דשבת גבי ויעמוד העם על משה אמרינן דנחשב כשותף להקב"ה במעשה בראשית ונראה שיש להחזיק בצרכי צבור אלא בא לומר לן שלא יעסוק בצ"צ בקבע רק תורתו תהי' קבע ועסקיו בצ"צ ארעי". עכ"ל.

ולפי"ז אנו מוכרחים לומר שמרדכי אע"פ שעסק בצ"צ, מ"מ הי' מתעסק בתורה בקביעות, והיינו שקבע עיתים לתורה, ובדוגמא לחסידים הראשונים דמתניתין שהתפללו ט' שעות ביום ותורתן לכה"פ משתמרת, ובע"כ משום דתורתן נחשב קבע, והיינו מה"ט דקבעו עיתים לתורה באותן שעות שהיו פנויים מתפלה כו'.

ועדיין יש להבין מה דאיתא בב"ר פע"ט, ה. על הא דכתיב ויבוא יעקב שלם א"ר יוחנן שלם בתלמודו אבל יוסף שכת שנאמר כי נשני אלקים את כל עמלי, ולהלן הוא אומר כו', וכך איתא שם בפרשה פו, ה. כתב במתנות כהונה על אתר בשם פרש"י הי' חוזר תלמודו שלא ישכח מה שלמד מאביו, ואעפ"כ שכת שנא' כי נשני אלקים את כל עמלי כל מה שעמל בתורה. ועיין בידי משה בפע"ט שכתב על המדרש הנ"ל שמכח שצבר יוסף כל הכסף לא עסק בתורה כל צרכו ולפיכך שכת תלמודו, וא"כ יש להבין מ"ש על מרדכי שתורתו

לכה"פ משתמרת, ומ"ש שיוסף שכח תלמודו, הרי מן הסתם הי' גם יוסף קובע עיתים לתורה, וכדמשמע מפרש"י הנ"ל שהי' חוזר תלמודו כו'.

ועיי'ן בלקו"ש ח"ג שיחה לפ' ויגש ס"י (ע' 830) שכתב שלימודו של יוסף מחמת טרדותיו שהי' מושל בכל ארץ מצרים. וילקט יוסף וכו' לא הי' יכול להיות באופן של תכלית שלימות תורתו אומנתו, ואעפ"כ "בא יוסף"ן אליין האט ח"ו ניט געפעלט", וצריכים לפרש דהא דאמר נשני אלקים הי' בזמן מוקדם, ואז לא הי' יוסף קובע עיתים לתורה, דהיינו דהי' חסר לו או בכמות או באיכות באותן שעות שהי' פנוי מטרדות המלוכה, אבל אח"כ בזמן ששלח יעקב את יהודה (המדובר בהשיחה) לתקן לו בית תלמוד כבר הי' קובע עיתים לתורה כדבעי, והייתה תורתו משתמרת או מתברכת, וע"ז כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א שמ"מ לא הייתה לימודו בתכלית השלימות בתורתו אומנתו עיי"ש, והי' מוכרח לשלוח את יהודה דוקא.

והשתא מוכרח דמרדכי הי' לעולם קובע עיתים לתורה כדבעי בין בכמות ובין באיכות באותן שעות וכו' ולפיכך הייתה תורתו משתמרת או מתברכת.

שמואל לאופר

[קובץ הערות התמימים ואנ"ש 770 גליון קלו \(תשד"מ\)](#)

ד. בלקו"ש שם שיחה ג' לפורים עה"פ כי מרדכי היהודי... ורצוי לרוב אחיו, מביא דרשת הגמ' (מגילה טז) "לרוב אחיו ולא לכל אחיו וכו'". ובהמשך הגמ' "גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות דמעיקרא חשיב לי' למרדכי בחר ד' ולבסוף בחר חמשה". היינו

שבמנין שמות העולים עם עזרא מרדכי נמנה החמישי
ולבסוף נמנה הששי. ומביא את פי' רש"י לפי שנעשה
מרדכי שר בינתיים ירד מחשיבותו אצל חכמים, ומבאר
בהשיחה בס"ז שמה שירד מחשיבותו הוא משום שיש
מעלה בדרך דתורתם אומנתם, לא לבטל מלימוד התורה
לשום דבר.

וממשיך שם שאעפ"כ הנה מרדכי ורוב הסנהדרין
סברו שהוא צריך להיות משנה למלך. למרות שאצלו
יחסר, מ"מ בשביל הענין דהצלת נפשות הר"ז כדאי.
ע"כ.

וא"כ לכאן תמוה למה ירד מרדכי מחשיבותו
אצל חכמים, הרי רוב הסנהדרין סברו כמותו שהוא
צריך להיות משנה למלך?

וי"ל שירד מחשיבותו קאי וק על הפרט דלימוד
התורה, דהיינו החשיבות בלימוד התורה.

וזה מתאים במיוחד לפי פי' המהרש"א על הגמ'
הנ"ל "מעיקרא וכו' ולבסוף וכו'" שזה לא קאי על
ב' זמנים שונים, אלא ב' הפסוקים מדברים באותו
זמן. וא"כ אתי שפיר שהפ' הראשון מדבר על גדלותו
הכללית וחשיב לי' בתר ד', והפ' השני מדבר על הפרט
דלימוד התורה וחשיב לי' בתר ה'.

"תורתן משתמרת"

הת' יוסף יצחק שי' סלבטיצקי
תלמיד בישיבה

בלקו"ש חט"ז פורים ג' מביא הרבי מה"מ את הסיפור הידוע עם הראגאטשאווער גאון שבאסיפת הרבנים בקשו ממנו שישתתף בוועד הרבנים בכדי לעזור ליהודי רוסי' והוא ענה שזה תלוי בפלוגתת הבבלי והירושלמי בבבלי כתוב ש"חסידיים שהיו שוהין תשע שעות בתפילה, תורתן היאך משתמרת אלא מתוך שחסידיים הם תורתן **משתמרת**", ולירושלמי "עיי' שחסידיים הם היתה **ברכה** ניתנת בתורתן". וא"כ לפי הבבלי אינו יכול לעסוק כי יפסיד מהתורה שיכול ללמוד משא"כ לפי והירושלמי יכול לעסוק ויהי' לו ברכה ומכיוון שההלכה כהבבלי ע"כ לא השתתף הגאון הנ"ל באסיפה. ע"כ תוכן הסיפור ועיי"ש בגוף השיחה כל הפרטים.

ולכאורה יש להקשות דהרי ביקשו מהגאון הנ"ל להתתף באסיפה שנוגע להצלת עם ישראל ופיקו"נ וכו', וא"כ אע"פ שהבבלי סובר שחסיד אינו מתברך ורק תורתו משתמרת אבל עדיין אפשר לומר שבנוגע לפיקו"נ גם הבבלי יודה שברכה ניתנת בתורתן מכיוון שזה נעלה בהרבה מתפילה וכו' כפשוטו (ועד"ז יש להקשות על השיחה גופא שהרבי מדמה זאת למרדכי היהודי ששם הוא וודאי פיקו"נ, וראה הערה 27 "אבל לולי הענין דהצלת נפשות לא הי' עוסק בצרכי ציבור מצד מעלת ת"ת" וא"כ מוכח שקיים הבדל בין פיקו"נ לצרכי ציבור ועד"ז אפשר לחלק בין פיקו"נ לבין תפילה).

והנה ע"פ הביאור בהמשך השיחה בתוכן המחלוקת בין הבבלי לירושלמי לפי שיטת הבבלי שזה "במחשכים הושיבני" א"כ א"א להיות ברכה מכיוון שסוג הלימוד הנ"ל דורש סדר וכפי שמבואר בארוכה בשיחה וא"כ אף שזה נוגע לפיקו"נ מ"מ מצד הסדר דתלמוד בבלי אין נתינת מקום כלל לברכה בתורה. ולפי הירושלמי אדרבה זה בדרך ק"ו אם חסיד ברכה ניתנת בתורתן כ"ש פיקו"נ וק"ל.

ויבא יעקב שלם

הרב מרדכי מנשה לאופר

שליח כ"ק אדמו"ר - אשדוד, אה"ק

ב'לקוטי שיחות' חלק כה עמ' 176-172, מבאר החידוש בזה שויבא יעקב שלם "שלם בתורתו שלא שכח תלמודו בבית לבן", שמכיון שיעקב היה טרוד במלאכתו נאמנה "בכל כוחי עבדתי וגו'", הרי באופן טבעי הי' מקום לשכחת תלמודו, ובזה החידוש שלא שכח וכו'. ומעשה אבות סימן לבנים, שלכל יהודי יש כח, שגם בגלות הוא יהיה בדרגא, שכל עניניו הרוחניים נשארים שלימים "לא שכח תלמודו", ו"שלם בתורתו" עכת"ד.

ויש להעיר ולהאיר, כי עפ"י המבואר בלקו"ש חט"ז שיחת פורים, ובכ"מ, בענין חסידים שהיו שוהים לתפלה וכו', בהפרש שבין הבבלי ("תורתן משתמרת"), והירושלמי ("תורתן מתברכת"), מובן שגם אצל יעקב יש רק אי חסרון ולא ברכה שהרי הלכה כבבלי.

ובד בבד מצינו להלכה בט"ז (אבן העזר סימן כה): "מי שישן הרבה כדי שיחזק מוחו בתורה, נותן לו הקב"ה חלקו בתורה כמו אותו שמעט בשינה ומצער עצמו, כי הכל הולך אחר המחשבה".

ובכך פירש את הפסוק "שוא לכם משכימי קום גו' שינה" שלא יצטערו אותם "ת"ח שישנים הרבה כדי שיהיה להם כח וזריזות לב לעסוק בתורה".

ואולי גם בנידו"ז, ההתעסקות במילוי שליחותו של הקב"ה בזה"ג היא היא קיום התורה, ולכן גם החסרון שמתעסקים עם גשמיות משלימו הקב"ה. ועצ"ע.

שיטת מרדכי ו"מקצת הסנהדרין"

שמואל לובעזקי

שליח בישיבה גדולה, מיאמי רבתי

ידועה היא שיטתו של כ"ק אדמו"ר בהסברת החילוקים שמוצאים בין התלמוד בבלי והירושלמי (עיין בלקו"ש ח"ד עמ' 1338, חלק ט"ו עמ' 453 ואילך וחכ"ד עמ' 173 ואילך ועמ' 243), והיא: ששיטת הבבלי היא שבכל ענין שמעריכים את מצב ההווה לפי המצב דלעתיד, הנה ההווה מכריע את העתיד. הגם שבזה יוחסר בשלימות הדבר שיהי'

להבא. (וזהו היות ותלמוד בבלי הינו בבחי' אור חוזר, שהרי בתלמוד בבלי ישנם ריבוי שאלות וכו' "במחשכים הושיבני"). ושיטת הירושלמי היא, שהעתיד מכריע את ההוה, שע"כ אם בעתיד יהי' יתרון ומעלה לפי ערך ההוה, היתרון שבעתיד מכריע את המצב ההוה (וזהו היות ואופן הלימוד של הירושלמי הינו בבחי' אור ישר, ולכן בנקל רואה הוא את העתיד וכו').

דוגמא לדבר: אחד שע"י שיצום בצום גדלי' לא יוכל להתענות יוהכ"פ, האם אמרינן שמ"מ יתענה ולא מתחשבים מה יהי' לעתיד, או שמסכלים לפי מצב העתיד - והיות וצום הכיפורים חמור, לכן לא יתענה בצום גדלי'. ועד"ז האם "זריזים מקדימים למצוות" מכריע אף שלאח"ז יהי' מצב של "ברוב עם הדרת מלך" וכו'.

ועיינן ג"כ מה שכתבתי בזה בגליון (תתל) ובגליון (תתמה).

והנה ע"פ חילוק זה, יש להסביר מה שמבאר כ"ק אדמו"ר בלקו"ש חט"ז עמ' 373 ואילך, במה שמצינו אשר בנוגע למרדכי כתוב שהי' "רצוי לרוב אחיו", ופירשו בגמרא (מגילה טז, ב) "מלמד שפרשו ממנו מקצת סנהדרין", ומפרש רש"י אשר זה שפרשו ממנו הוא היות "שבטל מד"ת ונכנס לשררה".

ובהסברת המחלוקת בין מרדכי ו"מקצת הסנהדרין", מבאר כ"ק אדמו"ר ע"פ סיפור מהראגאטשאווער, שפעם ביקשו ממנו להשתתף בוועד לטובת יהודי רוסיא, והסביר אשר זה תלוי במחלוקת בין הבבלי והירושלמי. דאיתא בברכות (לב, ב) אשר החסידים שהיו מתפללים תשע שעות, הנה "מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת". ובירושלמי הובא אותו ענין ובשינוי לשון: "תורתם מתברכת", והיינו אשר לא רק שתורתם משתמרת, אלא שהיא גם מתברכת, שמגיע להם הוספה בהבנת וידיעת התורה.

ועפ"ז מסביר החילוק בין שיטת מרדכי (שרצוי ל(שיטת) רוב הסנהדרין), ושיטת "מקצת הסנהדרין" שפרשו ממנו. והוא, דהיות והסנהדרין ה"ה מירושלים, עכ"פ מאה"ק, לכן מסתבר לומר שרובם של הסנהדרין באו משם, וע"כ מסתבר לומר שלימודם והנהגתם הוא כשיטת הירושלמי ש"תורתן מתברכת", ולכן התעסק מרדכי עבור הצלת עם ישראל (צ"צ). משא"כ מקצת הסנהדרין שהגיעו מבבל (עיי"ש בשיחה) אחזו כשיטת הבבלי ש"תורתן משתמרת", וע"כ אם יתעסקו בהצלת נפשות הרי יחסר בהוספה ידיעת התורה.

ובהערה 27 מבאר כ"ק אדמו"ר, ש"עפ"ז יש לקשר מה שפרש"י בתחילת מג"א - "הוא אחשוורוש מתחילתו ועד סופו", עם פירושו בסיום מג"א - "לרוב אחיו, ולא לכל אחיו וכו'" (דנעוץ תחילתן בסופן) - כי הטעם שמרדכי נעשה קרוב למלכות והי' בטל מלימודו גם לאחרי הנס דפורים, הוא לפי ש"הוא אחשוורוש מתחילתו ועד סופו", ובמילא ישנו החשש שיחדש את הגזירה".

ועפ"ז נראה לומר דזהו סיבת המחלוקת בין מרדכי (ש"רצוי לרוב אחיו") ו"מקצת הסנהדרין", והוא דמרדכי ששיטתו כהירושלמי כנ"ל, אחז כשיטת הירושלמי אשר העתיד - זה שישנו חשש שאחשוורוש ("הוא בתחילתו ועד סופו") יחדש גזירותיו - הכריע זה את ההוה ללימודו בתורה וכו'.

משא"כ "מקצת הסנהדרין" אשר כנ"ל שיטתם כהבבלי, אחזו ג"כ בשיטת הבבלי, אשר ההוה מכריע את העתיד, וע"כ הגם שישנו חשש דשמא יחדש גזירותיו - בעתיד - מ"מ אין זה מכריע את ההוה ללימוד תורה וכו'.

ויש להביא סימוכין לזה מהחילוק שבין מרדכי ואסתר: דהנה איתא במגילה (ז, א) אשר "שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות" "כתבוני לדורות". ובירושלמי (מגילה פ"א ה"ה) איתא: אשר "מרדכי ואסתר כתבו אגרת ושלחו לרבותינו, שכן אמרו להם מקבלים אתם עליכם שני ימים הללו בכל שנה".

ומבאר כ"ק אדמו"ר בלקו"ש חט"ז (עמ' 352 ואילך) באריכות החילוק שבין מרדכי ואסתר, דמרדכי התעסק בהחלק הרוחני של ביטול הגזירה, משא"כ אסתר התעסקה (בעיקר) בהחלק הגשמי של ביטול הגזירה. ועפ"ז מבאר זה שבקשת אסתר בזכרון הנס הי' דוקא "כתבוני", שזכרון הנס יתלבש בגשמיות, שיכתב בדיו גשמי על קלף וכו'. משא"כ מרדכי בקשתו בזכרון הנס הי' שע"י עשיית המצוות, עי"ז יזכרו היהודים במחשבתם את הנס.

ובהמשך מבאר בסגנון דתורת החסידות, אשר מרדכי ענינו "יסוד אבא" (פע"ח שער י"ט פ"ה), שב"אבא" נוגע ענין האור. ואסתר ענינה ספירת המלכות, ובזה גופא איך שהיא יורדת בבי"ע, וע"כ הובא זכרון הנס דמרדכי דוקא בתלמוד ירושלמי שענינו אור (עיין לעיל). משא"כ בקשת אסתר שענינה העלם והסתר הובא בתלמוד בבלי, ש"במחשכים הושיבני . . . זה תלמודה של בבלי". שישנו ריבוי העלמות והסתרים.

וע"פ מה שכתבנו לעיל, אתי שפיר, שהרי הסברנו לעיל שמרדכי
(ו"רוב אחיו") היו בשיטת הירושלמי, שע"כ העתיד הכריע את ההוה,
והרי ענינו של תלמוד ירושלמי הינו בבחי' אור ישר מתאים למ"ש
כ"ק אדמו"ר אשר מרדכי הינו בבחי' "אבא" שענינו אור - וכידוע
שזהו בבחי' אור ישר, (משא"כ אסתר להיותה יורדת בעולמות בי"ע,
ה"ז בבחי' אור חוזר).

העוסק בצרכי צבור משכח תלמודו

הרב משה מרקוביץ

ברוקלין, נ.י.

בלקוטי שיחות חט"ז בשיחה ג לפורים הביא הרבי את ביאור הרוגוצ'ובי שיש מחלוקת בין הבבלי והירושלמי אם החסידים הראשונים שהאריכו בתפילה היתה תורתן רק משתמרת (כשיטת הירושלמי) או גם מתברכת (כשיטת הבבלי). שמזה למד גם לענין עסק בהצלת נפשות, שחלוקים ביניהם בזה.

ובזה ביאר מחלוקת מקצת סנהדרין עם מרדכי (בסוף מגילת אסתר), שפרשו ממנו משום שסברו שתורתן רק משתמרת, ואילו מרדכי היה סבור שתורתן מתברכת.

והעירני ח"א מדברי המדרש (שמות רבה, פ"י, ב) ש"העוסק בצרכי ציבור משכח תלמודו", ובתנחומא וארא אות ה' איתא שעסק בצרכי ציבור גורם לשכחת תלמוד.

ויש להעיר ממ"ש הרה"ח ר"א ביחובסקי בהערותיו לסידור (נדפסו לעיל בגליון יא ניסן תשס"ז), וז"ל:

"כל מי שעוסקים בצרכי צבור באמונה: לכאורה הברכה היא כמין תוספות מתנה, כי בלאו הכי הלא בירו' ברכות פ"ה ה"א ר' ירמי' אמר העוסק בצרכי צבור כעוסק בדברי תורה (וברמב"ם תפלה פ"ו ה"ח ובסמ"ג עשה י"ט ובאו"ח צ"ב ס"ד), וברמב"ם ק"ש פ"ב ה"ה שהעוסק בצרכי רבים לא יפסיק לק"ש, וא"כ הוא גדול מת"ת.

ואפלע"ד עפמ"ש בשמ"ר פ"י אות ב', העוסק בצרכי צבור משכח תלמודו, ובתנחומא וארא ה' משכחין תלמודו, אריב"ל ס' הלכות למדני ר' יהודה בן פדי' בחרישת הקבר וכולן נשתכחו ממני, בשביל שהייתי עוסק בצרכי ציבור, עכ"ל. ע"כ אנו מתפללין עליהם שלא ישכחו".

ולכאורה צריך לחלק, דמ"ש בשיחה הוא בענין של הצלת נפשות, ואילו במדרש שם קאי בעסק בצרכי ציבור שאין עמו הצלת נפשות. וצע"ק.

ברכה ניתנת בתורתן

הת' אפרים שי' פרידמן

תלמיד בישיבה

בלקו"ש חט"ז שיחה ג' לחג הפורים, מביא כ"ק אדמו"ר את הנאמר במגילת אסתר (פ"י פ"ג): "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו", ואיתא ע"ז בגמ' (מגילה טז, ב): "..לרוב אחיו", ולא "לכל אחיו", מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין". ופרש"י בטעם הדבר שמקצתם פרשו הימנו: "לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה".

ומקשה, מדוע פירשו ממנו מקצת סנהדרין – הרי בראות המקצת שרוב חברי הסנהדרין מסכימים למעשיו של מרדכי, היה להם לבטל את דעתם מפני דעת הרוב.

ותורף דבריו, שמקצת הסנהדרין שפרשו ממנו לא חלקו עליו, אלא "פרשו ממנו" – שלשון פרישה מורה על כך שהם לא סברו שהם צריכים לנהוג כמוהו – דדרכו היא לא דרכם, אך לא חלקו עליו.

ועל מנת להבין מהי הסיבה שסברו מקצת מחברי הסנהדרין שאינם צריכים לנהוג כמוהו, מקדים מעשה שאירע עם הגאון הרגצ'ובי כאשר באו להזמין להשתתף בוועד שידאג לצרכי השעה של היהדות דאז, וענה להם הגאון שתשובתו תלויה במחלוקת בבלי וירושלמי: הנה איתא בגמ' ברכות (לב, ב): "חסידים הראשונים היו שוהים... תשע שעות ביום בתפילה".

ע"כ שואלת הגמ': א"כ, "תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית". ועונה ע"כ: "אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת". מימרא זו הובאה ג"כ בתלמוד ירושלמי, ובשינוי: "על ידי שהיו חסידים הייתה ברכה ניתנת בתורתן".

החילוק בין הנוסחאות מובן בפשטות: פירוש הדבר ש"תורתם משתמרת" הוא: "שאין תלמודם משתכח" (רש"י), ופירוש הדבר ש"ברכה ניתנת בתורתן" הוא: "שהצליחו להבין ולהשכיל מיד ולא היו שוהין" (פני משה לירושלמי). נמצינו למדים, דלגירסת הבבלי ברכת החסידים תביא לכך שלא ישכחו את אשר למדו, אך לשיטת הירושלמי

הברכה גדולה מזו – הם יוכלו להבין בנקל יותר את אשר ילמדו בעתיד, ולא יצטרכו לשהות.

ובזה נימק הגאון הרגצ'ובי את תשובתו: ע"י השתתפותו בוועד הוא ימנע מלימוד התורה. אם נאמר כשיטת הירושלמי שתינתן ברכה בתורתו – הוא מוכן ללכת, כיון שלא יחסר לו מלימוד התורה. אך אם נאמר כשיטת הבבלי – שהברכה תבוא לידי ביטוי בכך שלא ישכח את אשר למד, הוא איננו מוכן ללכת, כיון שיחסר לו מלימוד התורה. וסיים הגאון: כיון שנפסקה ההלכה כהתלמוד הבבלי, יוצא שיחסר לו מלימוד התורה, וע"כ איננו מוכן ללכת. ע"כ תוכן המעשה.

ומבאר הרבי, דמחלוקת זו בין הבבלי לירושלמי, היא שעמדה בפני חברי הסנהדרין, דידוע שרוב חברי הסנהדרין היו בני ארץ ישראל, אשר ע"כ דרך לימודם הייתה כדרכו של התלמוד הירושלמי, וגם סברו כפי הירושלמי – אשר העוסקים בצרכי ציבור "ברכה ניתנת בתורתן", וע"כ סברו שמן הנכון הוא לעסוק בצרכי ציבור ואף שיחסר עי"ז בלימוד התורה – הרי אדרבה, עי"ז ברכה תינתן בתורתן.

לעומת זאת, מקצת מחברי הסנהדרין היו בבליים, וכן דרך לימודם הייתה כדרכו של התלמוד הבבלי, וע"כ סברו שהעוסקים בצרכי ציבור "תורתם משתמרת", ולכן סברו שאין כדאי לעסוק בצרכי ציבור, כיון שע"ז תורתם רק משתמרת, ולא תהיה להם הוספה בלימוד.

ובהערה שם (15): "להעיר מהעניין שע"י צדקה נעשה מוחו וליבו זכים אלף פעמים ככה" – תו"א א, ב. ובלקו"ת לג"פ (ג, א. נדפס באוה"ת בראשית כרך ו' תתרכו, ב ואילך) מובן שאינו גוזמא כ"א אלף ממש. ובמילא מובן שאין צריך לשהות. ואולי יש לחלק בין זה ל"ברכה ניתנת בתורתן". ואכ"מ.

העולה מהערה זו, דהעניין ד"ברכה ניתנת בתורתן" הוא נעלה יותר ממה ש"נעשים מוחו וליבו זכים אלף פעמים ככה" – דהעניין ד"ברכה ניתנת בתורתן" שנוי במחלוקת בבלי וירושלמי, אך העניין ש"נעשים מוחו וליבו זכים אלף פעמים ככה" לית מאן דפליג שכן הם הדברים.

ויש לבאר בדא"פ את החילוק בין העניין ד"ברכה ניתנת בתורתן" לבין העניין ד"נעשים מוחו וליבו זכים אלף פעמים ככה": דהנה מה שמבאר גבי מרדכי שעל ידי זה שבטל מדברי תורה ברכה ניתנת בתורתו, הפשט בזה הוא – כפי שמבאר בליקוט את ההבדל בין הבבלי לירושלמי – שלימוד הבבלי נקרא "במחשכים הושיבני" – שהוא כאדם המגשש בחושך עד שמגיע למה שליבו חפץ משא"כ לימוד הירושלמי הוא כאדם הנמצא בחדר מואר, שמיד מגיע לדבר שאותו הוא רוצה. ועפ"ז, היתרון שהיה למרדכי ע"י התעסקותו בצרכי ציבור, הוא שאת כל מה שלמד הוא לא היה צריך לשקו"ט אלא כבר בתחילה ראה את האמת כפי שהיא – כאדם הנמצא בחדר מואר שמיד רואה את מה שחפץ.

אך העניין של "נעשים מוחו וליבו זכים אלף פעמים ככה", אין הפשט שיראה את האמת כפי שהיא מיד, אלא הכוונה היא, שאמנם יהיה ריבוי שקו"ט, אך ריבוי השקו"ט יקח לו מהר יותר "אלף פעמים ככה", ויותר מהר יוכל להגיע למסקנה האמיתית.

מרדכי כנשיא דורו

בגליון הקודם דישיבתנו (ב - רט) הקשה הת' י.ק. דבלקו"ש (חט"ז ע' 378) כותב הרבי שאצל מרדכי נחסר בהענין ד'תורתו אומנתו' בגלל שנעשה משנה למלך, והוצרך לעסוק בעבודת הכלל.

וממשיך הרבי שם, שאדמו"ר הריי"צ כשהתעסק בעבודת הכלל, לא נחסר לו מאומה בעבודתו. ואע"ג שמרדכי ירד ממדריגתו כשהתעסק בעניני העולם, מ"מ אצל אדמו"ר הריי"צ לא החלישה ה'עסקנות' את העבודה עם עצמו, מכיון שלנשיאי ישראל ישנה ברכה שלא יחסר בתורתם ועבודתם .. ואדרבה.

ומקשה שם, דבמאמר "ואתה תצווה" תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"ו ע' קלג) אומר הרבי "אשר מרדכי היהודי .. היה הרעיא מהימנא (בגלוי) של כל ישראל שבדורו", דבפשטות זהו ענינו של נשיא.

והנה, בהתוועדויות תשמ"ג ח"ב (ע' 1095) מבאר הרבי בדברי רז"ל (מגילה ט"ז ע"ב) עה"פ "ורצוי לרוב אחיו" - "לרוב אחיו ולא לכל אחיו, מלמד שפרשו ממנו מקצת סנהדרין לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה", ומבאר הרבי, דאף ש"העוסק בצרכי ציבור כעוסק בדברי תורה" (שו"ע או"ח ססצ"ג), מ"מ הכוונה ד'צרכי ציבור' היא, צרכי ישראל, ואילו מרדכי שהיה 'משנה למלך' עסק גם בצרכי המלכות ולא בצרכי ישראל בלבד, וע"ד מ"ש ביוסף "בלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו". ע"כ תוכן דברי הרבי.

ועפ"ז מובן בפשטות החילוק בין אדמו"ר הריי"צ למרדכי, דאדמו"ר
הריי"צ כל התעסקותו היתה בצרכי עם ישראל בלבד, ולכן לא פגם בתורתו
ועבודתו, משא"כ מרדכי, אף דהיה נשיא (כדמוכח במאמר הנ"ל), מ"מ,
מחמת תפקידו כמשנה למלך, הוצרך להתעסק גם בצרכי אוה"ע, ולכן
נחסר אצלו בהענין ד'תורתו אומנתו'.

הת' ש. סלאווין

בירור על-ידי עסק התורה

הרב מרדכי מנשה שי' לאופר
שליח כ"ק אדמו"ר ורב רובע י"א, אשדוד

ב"לקוטי שיחות" חט"ז שיחה ג' לפורים מבואר העניין ד"רצוי לרוב אחיו"
בהרחבה, ובסעיף ז (ע' 377):

ישנה מעלה מיוחדת בדרך של "תורתם אומנתם" - לא לבטל מהלימוד לשום
מטרה שתהי' (גם אם עי"ז לפועל לא יחסר בהוספה בידיעת התורה משום ש"ברכה
ניתנת בתורתן") וזו כוונת חז"ל "גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות כו":

ישנה "גדלות" בהתמסרות מוחלטת ללימוד התורה. ומשום שאצל מרדכי
נתמעטה "גדלות" זו, הרי נהיתה התמעטות וירידה בחשיבותו "אצל חכמים", ולכן
במקום להיות "בתר ד" - נזכר "בתר חמשה", אלא שמ"מ סברו רוב הסנהדרין שזהו
תפקידו להיות כמשנה למלך, כדי לעסוק ב"הצלת נפשות" כו'. עיין שם.

ולכאורה צריך להבין:

הרי אחז"ל (יבמות קט, ב): "כל האומר אין לי אלא תורה כו' אפילו תורה אין לו"
ונדרש תורה וגמ"ח כו'.

[דרך אגב: בדא"ח מובא בדרך כלל מחז"ל זה, אבל אין מביאים מחז"ל ממס' ע"ז
יט, ב: כל האומר אין אלא תורה דומה כמי שאין לו אלוקה כו' - ובפשטות כי זה
חריף מדאי, אבל י"ל עוד].

א"כ כיצד יקויים זה אצל ת"ח אלו?

ואולי י"ל עפמ"ש באור החיים עה"פ יתרו יט, ה ד"ה עוד ירמוז:

"לפי מה שקדם לנו כי ענפי הקדושה נתפזרו בעולם, ואין מציאות להם להתברר
זולת באמצעות ישראל, וביותר באמצעות עסק התורה שהיא כאבן השואבת
ניצוציה במקום שהם. . וזה טעם פיזור ישראל בארבע רוחות העולם, לחזר אחר
הסגולה שהיא אבדתם, והנה זולת עונם של ישראל היו יכולים השגת הדבר בלא

פיזור בעולם, אלא בכח עוצם תורתם היו מולכים בכל העולם ושואבים כל בחינות הקדושות מכל מקום שהם, ובאמצעות החטא תש כוחם וצריכין לרדת שמה לברר הטוב שהוא".

ואולי אכן אלה ש"תורתם אומנתם" בכח עוצם תורתם פועלים הבירור (בדרך מנוחה).

ולהעיר ממחז"ל אצל דוד - ויק"ר לה, א: רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני . . אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות.

היינו שדוד חשב שעדיין מוטלת עליו עבודת הבירורים בדרך מלחמה (כדרכו מאז כמבואר בדא"ח החילוק בינו לבין שלמה - בירור בדרך מנוחה) ועליו "לרדת שמה" למקום פלוני, ולפועל הנה רגליו מביאות אותו לביהכנ"ס ולבהמ"ד - בעוצם תורתו.

וי"ל עוד. ואכ"מ.